

حیوانات خانگی

خرگوش‌ها؛ تاریخچه، تنوع نژادی، تغذیه، تولید مثل و رفتار آن‌ها

| Rabbits; History, Breed Diversity, Nutrition, Reproduction, and Behavior |

فاطمه احمدی^{۱*}، مهدیه یزدانی‌زاد^۱ و محسن کلهر^۱

^۱ دانشجوی کارشناسی گروه مهندسی علوم دامی، دانشکدگان کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران، کرج، البرز، ایران

مقدمه

خرگوش پستانداری گیاه‌خوار، از تیره خرگوشان است که اندامی شبیه به گربه و گوش‌های دراز و لب‌های شکافدار دارد. دست‌های خرگوش از پاهایش کوتاه‌تر هستند و بسیار تند حرکت می‌کند و دارای انواع مختلف است. خرگوش‌ها بیش از ۴۴ گونه دارند (اهلی و صحرایی) و رنگ آن‌ها بیشتر خاکستری و قهوه‌ای می‌باشد. خرگوش‌های دست‌آموز رنگ‌های گوناگونی دارند. طول آن‌ها تا ۶۰ سانتی‌متر و وزن آن‌ها تا ۵ کیلوگرم هم می‌رسد؛ همچنین، طول عمر خرگوش تا ۶ سال می‌باشد. خرگوش در هر دوره بارداری، ۴ الی ۸ بچه به دنیا می‌آورد. خرگوش جانوری خجالتی است و به آسانی وحشت زده می‌شود. استخوان‌های آن‌ها به ویژه در پشت، بسیار شکننده هستند برای همین هنگام بغل کردن آن‌ها باید شکم و پشت آن‌ها را هم گرفت تا آسیب نبینند.

*نویسنده مسئول: fa.ahmadiii.81@gmail.com

دبیر تخصصی: دکتر معصومه ناصرخیل

بخش: ژنتیک و اصلاح نژاد دام و طیور

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۱۴ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۵/۲۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۲۳ تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۳/۰۷/۰۶

فرنس‌دهی: احمدی، ف.، یزدانی‌زاد، م.، کلهر، م. خرگوش‌ها؛ تاریخچه، تنوع نژادی، تغذیه، تولید مثل و رفتار آن‌ها. علمی-ترویجی (حرفه‌ای) دامستیک، ۱۴۰۳؛ ۲۴(۲): ۵۴-۵۹.

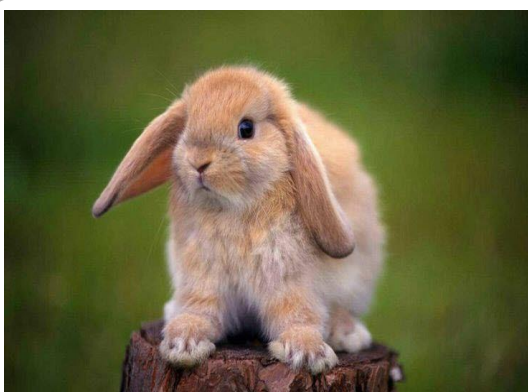
AnimSSAUT

شکل ۲- خرگوش کوتوله هلندی

میننی لوب (Mini lop)

میننی لوب یکی از خرگوش‌های لوب آلمانی و از زیباترین و محبوب‌ترین حیوانات خانگی است. جثه ریز، گوش‌های آویزان، شانه‌های پهن و پاهای آویزان از ویژگی‌های این نژاد است و وزن آن‌ها ۲/۵ تا ۳ کیلوگرم می‌باشد. این نژاد بسیار پر جنب و جوش، باهوش، سرزنده و آموزش پذیر است و جزو نژادهای مینیاتوری محسوب می‌شود. همچنین، تنوع رنگی آن‌ها یکی دیگر از دلایل محبوبیت این نژاد می‌باشد.

شکل ۳- خرگوش نژاد میننی لوب

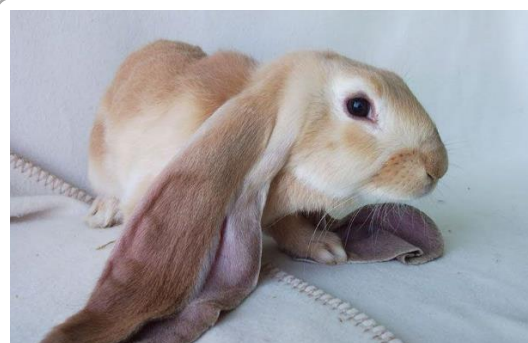
خرگوش نژاد آنقوره یا آنگورا (Angora)

نژاد آنقوره یا آنگورا، یک خرگوش مو بلند بسیار زیباست که البته اکثر افراد آن را به دلیل استفاده از موی آن پرورش می‌دهند؛ خرگوش آنقوره موی (یا پشم) مرغوب و بلندی دارد و در صنایع پوشاک محبوبیت دارد. این گونه، اغز نظر رفتاری بسیار آرام بوده و معروف‌ترین نژاد یا گونه خرگوش در دنیا به حساب می‌آید. این حیوان زیبا طول عمر نسبتاً زیادی دارد و اگر از آن به درستی نگهداری شود، تا ۱۲ سال و حتی بیشتر عمر می‌کند. این خرگوش که از سه ماهگی می‌تواند زایمان کند، در سال قادر است حدود ۵۰ تا ۶۰ توله به دنیا بیاورد.

معرفی نژاد های مهم

نژاد خرگوش لوب انگلیسی

این خرگوش گوش‌های فوق‌العاده بلندی دارد و حدود ۵ سال یا بیشتر طول عمر دارد. گوش این نژاد از خرگوش‌ها به شکلی باورنکردنی دراز است. آن‌ها بزرگترین گوش را در بین انواع خرگوش‌ها دارند که گاهی تا ۷۰ سانتی‌متر نیز می‌رسد. سر این نژاد پهن است و کاملاً روی شانه‌ها قرار می‌گیرد. وزن این نژاد بعد از بلوغ به ۵ تا ۵/۵ کیلو نیز می‌رسد. منتها به خاطر بلندی گوششان زیاد اهل جنب و جوش نیستند و کم تحرک هستند؛ در نتیجه بسیار مستعد چاق شدن هستند. بنابراین، باید مراقب تغذیه آن‌ها بود. علاوه بر این، این خرگوش‌ها معده حساسی دارند و باید از این جهت هم مراقب رژیم غذایی شان باشیم. بهترین زمان در نظر گرفته شده برای اولین زایمان این خرگوش‌ها به وزن سنگین و کم تحرکی آن‌ها قبل از یک سالگی توصیه می‌شود. خرگوش لوب انگلیسی به دلیل این که گوش‌های درازی دارند و در زمان حرکت کردن زیر پاهایشان قرار می‌گیرد، نیاز به فضای بزرگی برای زندگی دارند.

شکل ۱- خرگوش نژاد لوب انگلیسی

خرگوش کوتوله هلندی

این خرگوش‌ها از نظر دوست‌داران حیوانات خانگی جزو زیباترین خرگوش‌ها هستند. از نظر ویژگی، ریز و کوچک اند و در بیشترین حالت وزن آن‌ها از ۹۰۰ گرم بالاتر نمی‌رود. بهترین دوره برای اولین زایمان برای این نژاد در حدود پنج تا شش ماهگی توصیه می‌شود؛ در غیر این صورت استخوان لگنشان به هم می‌چسبد و نمی‌توانند زایمان طبیعی داشته باشند. ضمن اینکه بعد از سن سه سالگی زایمان برای آن‌ها خطرناک است. این خرگوش‌ها اگر چه برای نگهداری بسیار زیبا و جذاب به نظر می‌رسند، اما اجتماعی نیستند و به دلیل پرخاشگر بودن، برای دوستی و همراهی با کودکان توصیه نمی‌شوند.

مناسب برای نگهداری از خرگوش اهمیت زیادی دارد. ضروری‌ترین وسایل برای نگهداری از خرگوش عبارت‌اند از: قفس، جعبه دسشویی، ظرف آب و غذا، ناخن‌گیر، برس و شانه. بعضی از افراد ترجیح می‌دهند خرگوششان را در فضای باز و بیرون از خانه نگه دارند و معتقدند خرگوش از فضای باز و آفتاب استقبال می‌کند. اگر تصمیم دارید خرگوش را بیرون از خانه نگهداری کنید باید توجه کنید که خرگوش به دور از آفتاب، سرما و باران باشد و در فصل سرما فضای لانه خرگوش را گرم نگه دارید. اما به طور کلی این روش نگهداری توصیه نمی‌شود؛ زیرا نگهداری از خرگوش در محیط باز ممکن است آسیب‌هایی را به دنبال داشته باشد. از طرف دیگر، خرگوش‌ها حیوانات اجتماعی هستند و ارتباط با آدم‌ها را دوست دارند؛ پس توصیه می‌شود خرگوش را در فضای بسته و در داخل خانه نگهداری کنید. برای این منظور، می‌توانید از حصار یا قفس مخصوص استفاده کنید. فقط باید توجه کنید برای جلوگیری از پريدن خرگوش ارتفاع حصار قفس حداقل ۹۰ سانتی‌متر باشد.

قفس خرگوش و ویژگی‌های آن

فضای قفس باید به اندازه‌ای باشد که خرگوش فضای کافی برای ایستادن، دراز کشیدن و حرکت آزادانه داشته باشد. منظور از حرکت آزادانه این است که به راحتی بتوانند حداقل سه یا چهار جهش کامل انجام دهد. حداقل سطح مورد نیاز برای خرگوش با وزن ۲ کیلوگرم حداقل ۳ مترمربع است و برای خرگوش‌های با وزن بالای ۲ کیلوگرم به ازای هر کیلوگرم وزن، باید ۱ تا ۲ مترمربع به سطح قفس اضافه شود. ارتفاع قفس باید در حدی باشد که خرگوش بتواند به طور کامل روی پایش بایستد که بسته به جثه حیوان می‌تواند بین ۴۵ تا ۹۰ سانتی‌متر باشد. در صورت نگهداری خرگوش در خارج از منزل کف قفس باید در مقابل نفوذ رطوبت عایق باشد و در صورت نگهداری در داخل منزل کف قفس می‌تواند توری یا مشبک باشد که رطوبت در کف قفس نماند. قفس‌هایی که قرار است بیرون از خانه قرار بگیرند باید فضای سایه‌دار و محافظ در برابر باد داشته باشد در حالی که ممکن است قفس‌های خانگی روباز باشند. خرگوش‌ها دوست دارند جای دنجی داشته باشند که برای این منظور می‌توانید مقدار زیادی مواد جاذب مانند روزنامه یا ملافه مخصوص تهیه کنید و کف قفس قرار بدهید. این کار باعث می‌شود خرگوش گرم و خشک نگه داشته شود.

شکل ۵- خرگوش نژاد آنقوره یا آنگورا

خرگوش وحشی بلژیکی (Belgian)

این حیوان که جزو باهوش‌ترین خرگوش‌ها به حساب می‌آید و برخلاف اسمش حیوانی اهلی، آرام و خانگی است. ظاهر این نژاد از خرگوش‌ها بسیار شبیه خرگوش‌های وحشی است. رنگ خرگوش‌های بلژیکی متمایل به قرمز است و وزنشان در سن بلوغ حدوداً بین ۵ تا ۵/۵ کیلوگرم می‌باشد. این خرگوش‌ها با توجه به جثه درشتشان، نسبت به بقیه نژادها فضای بیشتری نیاز دارند تا بتوانند به اندازه کافی جست و خیز کرده و سالم و خوشحال بمانند. مشخصات ظاهری این حیوانات به این شکل است که قسمت بالایی بدن از پاهای عقب تا بالای کمر کاملاً قوس دار بوده و در قسمت دم انحنا کمی نسبت به خود کمر دارند.

شکل ۵- خرگوش وحشی بلژیکی

لوازم نگه داری

در ابتدا باید به این نکته توجه کنیم که نگهداری از خرگوش موقتی نیست و در صورت مراقبت اصولی از آن‌ها می‌توانند بین ۸ تا ۱۲ سال عمر کنند. در نتیجه، انتخاب وسایل

شکل ۶- قفس خرگوش

خرگوش‌ها دو نوع مدفوع دارند:

۱. گلوله‌های مدفوع (مواد دفعی خشک، گرد و سفت)
۲. سکروتوپ (بزرگ، نرم با رنگ روشن)

خرگوش نیاز دارد سکروتوپ‌های خودش را بخورد تا به اندازه کافی مواد مغذی موجود در غذاهای مختلف را جذب کند. بنابراین، موقع تمیز کردن قفس، سکروتوپ‌ها را جمع نکنید و می‌توانید روی آن یونجه قرار دهید؛ چون خرگوش‌ها دوست دارند همزمان یونجه و مدفوع را بخورند. بنابراین، این کار باعث تشویق به عادت خوب استفاده از جعبهٔ دسشویی برای خرگوش می‌شود.

تغذیه

ظرف آب و غذای خرگوش

خرگوش شما باید ظرف مخصوص خودش را داشته باشد. ظرف غذای خرگوش باید به اندازه‌ای بزرگ باشد که غذای کافی داخل آن جا شود. همچنین، لازم است ظرف خرگوش سنگین باشد تا نتواند به راحتی آن را تکان بدهد. کاسهٔ غذا را هر روز تمیز کنید و به یاد داشته باشید وعده‌های غذایی باید متناسب با وزن و اندازهٔ خرگوش شما باشد. برای ظرف آب نیز می‌توان از ظروف سرامیک یا پلاستیک یا فلز استفاده کرد.

غذای مورد نیاز خرگوش

رژیم غذایی خرگوش‌ها باید از تنوع قابل قبولی برخوردار باشد. به طور کلی، ۸۰ درصد از رژیم غذایی خرگوش را باید

علوفه و یونجه خشک و ۲۰ درصد مابقی آن را می‌تواند ترکیبی از مواد غذایی مانند: انواع میوه‌ها، سبزیجات تازه و پلت تشکیل دهد. باید توجه داشت که بر خلاف باور عمومی، خوردن زیاد هویج برای خرگوش‌ها ضرر دارد؛ زیرا هویج، سرشار از قند است. غذای اصلی خرگوش، علوفه است. علوفه دندان‌های خرگوش (که مرتب رشد می‌کنند) را حفظ می‌کند و معدهٔ آن‌ها را سالم نگه می‌دارد. همچنین، غذای آمادهٔ مخصوص خرگوش هم وجود دارد که می‌توانید از فروشگاه‌های لوازم حیوانات خانگی تهیه کنید. سنگ‌های جویدنی مخصوص جوندگان نیز به اشکال مختلف در بازار وجود دارد که به عنوان منبعی از کلسیم و ویتامین‌ها و وسیله‌ای برای ساییده شدن دندان خرگوش می‌تواند مورد قرار گیرد.

تولیدمثل

نرخ تولیدمثل خرگوش‌ها بسیار بالا است. دوران بارداری خرگوش معمولاً ۳۰ روز است و می‌توان انتظار داشت در هر بارداری، چهار تا ۱۲ توله به دنیا بیاید. یک بچه خرگوش، چهار تا پنج هفته شیر می‌خورد. بیضه‌های خرگوش نر در سن بلوغ جنسی کاملاً دیده می‌شود و قبل از این سن، بیضه‌ها درون حفرهٔ شکم آن‌ها قرار دارد. البته برای تشخیص جنسیت خرگوش‌ها الزامی نیست منتظر ۳ ماهگی آن‌ها بمانید؛ از ۵ هفتگی به بعد، می‌توانید در خرگوش ماده، اندام تناسلی شکافی شکل و در خرگوش نر اندام تناسلی لوله مانند را مشاهده کنید. خرگوش‌ها

کلوله مو خرگوش

نام علمی این بیماری یک گلوله مو یا Trichobezoar است. گلوله های مو باعث انسداد مسیر گوارشی خرگوش شما می شوند؛ به این معنی که غذا نمی تواند از دستگاه گوارش آن ها عبور کند. از آنجا که خرگوش قادر به استفراغ نیست، گلوله های مو در داخل معده خرگوش شما می ماند و بزرگتر می شود. خود خرگوش نیز با هر بار تمیز کردن خود موها را می بلعد و این وضعیت به طور بالقوه مستعد انسداد دستگاه گوارش است. با مسواک زدن و برس کشیدن مرتب موی خرگوش، دادن آب تمیز فراوان در یک کاسه و رژیم غذایی مناسب و ورزش می توانید از ایجاد گلوله های مو جلوگیری کنید. حتی برخی از افراد قرص های آنژی می پاپای تازه را برای کمک به هضم و تجزیه موهای بلعیده شده به آن ها می دهند. جراحی، آخرین چاره برای خرگوشی است که با یک گلوله مو دچار انسداد دستگاه گوارشی شده است.

مایت یا جرب گوش

مایت های (Mites) گوش از موم و روغن گوش خرگوش تغذیه می کند. وجود مایت تحریک کننده است و باعث گزش و خارش در گوش خرگوش شما می شود. در این حالت حیوان شروع به خاراندن گوش ها و تکان دادن مرتب سر خود می کند. عفونت های ثانویه ناشی از زخم محل گزش و خارش نیز در صورت عدم درمان مایت های گوش رخ می دهد و شامل عفونت های باکتریایی و قارچی است. مقدار زیادی بقایای تیره و پوسته شده معمولاً در پوست گوش های خرگوشی که دارای مایت گوش است دیده می شود.

آبسه

بیماری های دندانی اغلب باعث ایجاد آبسه در خرگوش ها می شود، این توده های چرک ممکن است در سراسر بدن خرگوش دیده شود و آن ها را می توان روی اندام ها و همچنین در لایه پوست خرگوش ها یافت که درمان آن ها را دشوار می کند. نوع باکتریایی که معمولاً درون این آبسه ها هستند نیز عاملی است که درمان را دشوار می کند؛ زیرا بی هوازی بوده و مقاومت زیادی دارند.

آموزش

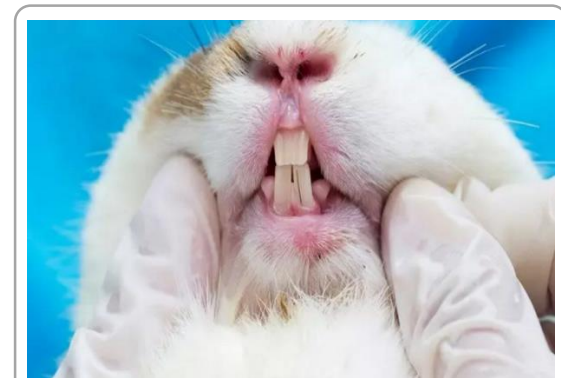
آموزش با کلیکر یک روش بسیار مؤثر است که برای آموزش انواع مختلف حیوانات، از جمله خرگوش ها استفاده می شود. در این روش از یک وسیله کوچک به نام کلیکر استفاده

در حدود سن ۲۴-۱۶ هفتگی به بلوغ می رسند. نژادهای کوچکتر زودتر از نژادهای بزرگتر و ماده ها زودتر از نرها به بلوغ می رسند. یک خرگوش ماده، از شش ماهگی و یک خرگوش نر، از هفت ماهگی، آماده جفت گیری است. خرگوش از جمله حیواناتی است که دوره فحلی منظم و یا فصلی ندارد. در حقیقت برای این حیوان دوراً فحلی فقط در شرایط تماس و مجاورت با جنس نر اتفاق می افتد. نکته دیگر درباره این حیوان این است که در صورتی که تخمک آزاد شده بارور نشود، مجدداً توسط بدن حیوان جذب می شود و از آن جایی که هیچ گاه تخمکی از بدن خرگوش ماده دفع نمی شود، بنابراین این جانور دچار خونریزی دوره ای نخواهد شد. در صورتی که جفت گیری منجر به لقاح نگردد، ممکن است آبستنی کاذب رخ دهد. در این گونه موارد حیوان ماده کلیه حالات حیوان آبستن را دارد و حتی پستان ها نیز بزرگ می شوند، ولی این وضعیت حداکثر پس از حدود ۱۸ روز خاتمه می یابد.

بیماری ها

مشکلات دندانی خرگوش ها

خرگوش ۲۸ دندان دارد که به او کمک می کند غذای خود را خرد کند. این دندان ها، برخلاف دندان های سگ یا گربه، در طول زندگی خرگوش به طور مداوم رشد می کنند. بدون داشتن وسایل مناسب برای تراشیدن این دندان ها (مانند یونجه و چوب سالم) دندان ها می توانند بیش از حد رشد کرده و مانع از غذا خوردن خرگوش شما شوند. دندان های مولر (دندان های پشت دهان) می توانند رشد کرده و مانع جویدن و بلعیدن شود. همچنین، رشد بیش از حد دندان ها باعث بی اشتهاهی حیوان می شود.

شکل ۸- بیماری دندانی در خرگوش؛ رشد بیش از حد دندان ها

- ۴- بعد از این که او به طور قابل اعتماد این ترفند را انجام داد، یک نشانه (فرمان صوتی یا دستی) اضافه کنید تا خرگوش نام یا علامت رفتار مورد نظر خود را بداند.
- ۵- با گذشت زمان، به آرامی کلیکر و تشویقی‌ها را حذف کنید تا او این عمل را صرفاً با دستور انجام دهد. هرگز تشویقی‌ها را به طور کامل حذف نکنید. همیشه گاهی اوقات تشویقی بدهید. در غیر این صورت، ممکن است او رفتار را متوقف کند.

می‌شود که صدای ثابتی ایجاد می‌کند. خرگوش‌ها حیوانات شکار هستند و به راحتی می‌ترسند، بنابراین اولین کلیک‌ها باید با کلیکر در جیب، زیر پیراهن، پشت کمر یا به طور دیگری خفه شده انجام شود. در ابتدا، شروع با یک نوع غذا به عنوان پاداش آسان‌تر است. می‌توانید از پلت‌ها، تکه‌های بیسکویت خرگوش یا یک سبزی مورد علاقه به عنوان پاداش استفاده کنید. سعی کنید پاداش‌های سالمی را انتخاب کنید تا از دادن قند بیش از حد به خرگوش خود جلوگیری کنید. در ابتدا، یک کلیک برای "تومپر" (اسم خرگوش) بی‌معنی خواهد بود، بنابراین او باید یاد بگیرد که یک کلیک به این معنی است که اتفاق خوبی در شرف وقوع است. در ابتدا، می‌توانید هر بار که به او غذا می‌دهید یا هر تشویقی به او می‌دهید، کلیک کنید. به زودی او کلیک را با پاداش غذایی مرتبط می‌کند. هنگامی که این ارتباط برقرار شد، می‌توانید صبر کنید تا خرگوش شما یک رفتار دلخواه را انجام دهد. به محض اینکه این کار را انجام داد، کلیک کنید. از کلیکر برای علامت‌گذاری لحظه‌ای استفاده می‌شود که او رفتار دلخواه را انجام می‌دهد و این نشان می‌دهد که خرگوش تشویقی خود را دریافت خواهد کرد. به یاد داشته باشید که خرگوش‌ها هرگز نباید مجبور به انجام یک رفتار شوند. این باید "ایده خودش" برای انجام یک رفتار باشد. برای اینکه خرگوش را وادار به انجام کاری کنید که می‌خواهید، می‌توانید از تخیل استفاده کنید و از تمایلات طبیعی او بهره ببرید. به عنوان مثال، خرگوش‌ها اغلب روی پاهای عقب خود می‌ایستند تا دید خوبی به اطراف داشته باشند. از این می‌توان برای وادار کردن آن‌ها به ایستادن استفاده کرد. در لحظه‌ای که او روی پاهای عقب خود می‌ایستد، کلیک کنید، سپس به او تشویقی بدهید. زمان‌بندی دقیق مهم است؛ اگر لحظه را از دست بدهید و خیلی دیر یا خیلی زود کلیک کنید، همچنان باید به او تشویقی بدهید. اگر او رفتار دلخواه را انجام داد و شما آن را از دست دادید، بهتر است اصلاً کلیک نکنید تا اینکه دیر کلیک کنید.

مراحل اساسی آموزش با کلیکر

- ۱- خرگوش را وادار کنید رفتاری را که می‌خواهید انجام دهد.
- ۲- در لحظه‌ای که او این کار را انجام می‌دهد، کلیک کنید.
- ۳- به خرگوش با تشویقی‌ای که دوست دارد پاداش دهید و او را تحسین کنید.

Publisher Note

Animal Science Students Scientific Association, Campus of Agriculture and Natural Resources at the University of Tehran

Submit Your Manuscript:

https://domesticjs.ut.ac.ir/contacts?_action=loginForm